

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти

М. М. Бриль

« _____ 2020 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

АНСАМБЛІ ТА АКОМПАНеМЕНТИ ДЛЯ ФОРТЕПІАНО

галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальність 025 Музичне мистецтво
для закладів фахової передвищої освіти

Укладач:

О. О. Сологуб

викладач Уманського обласного музичного коледжу ім. П. Д. Демуцького, спеціаліст першої категорії

Рецензенти:

Н. І. Волошинська

голова циклової комісії концертмейстерського класу та ансамблів Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

І. І. Іванцова

викладач циклової комісії «Фортепіано та музично-теоретичних дисциплін» Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу культури, спеціаліст вищої категорії

Відповідальна
за випуск

А. Г. Полещук

Рекомендовано

на засіданні предметної комісії загального фортепіано Уманського обласного музичного коледжу ім. П. Д. Демуцького,
(протокол № 01 від 30 січня 2020 р.)

© Сологуб О.О., 2020 р.

© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2020 р.

*Ансамблі та
акомпанементи для
фортепіано*

Іграшка

для фортепіано в 4 руки

Владімір Косма
обр. Г.Без'язичного

Allegro ♩ = 120

Ф-но 1

mf

Ф-но 2

mp

senza ped.

Ф-но 1

Ф-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

p

This system contains the first two systems of music. The first system is for Φ-но 1, consisting of two staves in treble clef. The second system is for Φ-но 2, consisting of two staves in bass clef. The key signature is three sharps (F#, C#, G#). The first system includes a repeat sign and a dynamic marking of *p* (piano) in the right-hand staff of the second system.

Φ-но 1

Φ-но 2

mf
con ped.

This system contains the next two systems of music. The third system is for Φ-но 1, consisting of two staves in treble clef. The fourth system is for Φ-но 2, consisting of two staves in bass clef. The key signature is three sharps (F#, C#, G#). The third system includes a dynamic marking of *mf* (mezzo-forte) and the instruction *con ped.* (con pedale) in the left-hand staff of the fourth system.

Φ-НО 1

sva

Φ-НО 2

Φ-НО 1

Φ-НО 2

f

Φ-но 1

Musical score for Φ-но 1, first system. Treble clef has a melodic line with eighth notes and slurs. Bass clef has a bass line with half notes and slurs.

Φ-но 2

Musical score for Φ-но 2, first system. Treble clef has a chordal accompaniment with slurs. Bass clef has a bass line with quarter notes.

Φ-но 1

mf

Musical score for Φ-но 1, second system. Treble clef has a melodic line with slurs and a dynamic marking of *mf*. Bass clef has a bass line with slurs.

Φ-но 2

mp

Musical score for Φ-но 2, second system. Treble clef has a chordal accompaniment with slurs and a dynamic marking of *mp*. Bass clef has a bass line with slurs.

Φ-но 1

Φ-но 2

The first system of the musical score consists of two piano parts. The upper part, labeled 'Φ-но 1', is written in treble clef and contains two staves. The lower part, labeled 'Φ-но 2', is written in bass clef and also contains two staves. The music is in a 3/4 time signature. The first four measures of each part are followed by a repeat sign, and the final two measures are the second ending. The notation includes eighth and sixteenth notes, rests, and accidentals (sharps).

Φ-но 1

Φ-но 2

The second system of the musical score continues the two piano parts. Like the first system, it has two staves for 'Φ-но 1' (treble clef) and two staves for 'Φ-но 2' (bass clef). The notation continues with eighth and sixteenth notes, rests, and accidentals. A repeat sign is present after the fourth measure of each part, and the system concludes with a final ending. The overall structure and notation are consistent with the first system.

8va

Ф-но 1

Ф-но 2

Маріонетки
для фортепіано в 3 руки

Збігнев Преїзнер
пер. С. Баландін

Commodo ♩ = 80

8va

Ф-но 1

Ф-но 2

(8va)

Ф-но 1

Ф-но 2

8va-----

Φ-НО 1

Φ-НО 2

8va-----

Φ-НО 1

Φ-НО 2

(8va)----- 8va-----

Φ-НО 1

Φ-НО 2

(8va)-----

Φ-НО 1

Φ-НО 2

(8va)-----

Φ-НО 1

Φ-НО 2

8va-----

(8va)-----

Φ-НО 1

Φ-НО 2

Φ-НО 1

Φ-НО 2

This system contains two staves. The top staff, labeled Φ-НО 1, is in treble clef and contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, including a trill-like figure. The bottom staff, labeled Φ-НО 2, is in grand staff (treble and bass clefs) and features a rhythmic accompaniment of eighth-note chords in the right hand and a bass line of dotted half notes in the left hand.

Φ-НО 1

Φ-НО 2

8va

This system continues the musical notation. The top staff (Φ-НО 1) shows a melodic line with eighth notes and a trill. The bottom staff (Φ-НО 2) continues the rhythmic accompaniment. A dashed line with the marking *8va* is positioned above the second staff, indicating an octave transposition.

Φ-НО 1

Φ-НО 2

8va

This system continues the musical notation. The top staff (Φ-НО 1) shows a melodic line with eighth notes and a trill. The bottom staff (Φ-НО 2) continues the rhythmic accompaniment. A dashed line with the marking *8va* is positioned above the first staff, indicating an octave transposition.

Φ-НО 1

Φ-НО 2

8va

This system concludes the musical notation. The top staff (Φ-НО 1) shows a melodic line ending with a half note. The bottom staff (Φ-НО 2) continues the rhythmic accompaniment, ending with a final chord. A dashed line with the marking *8va* is positioned above the first staff, indicating an octave transposition.

Вуличний кіт

Для 2 фортепіано

Френк Бйорн
пер. С. Баландін

Swing! ♩ = ♩³ (♩ = 120)

The musical score is arranged for two pianos, labeled 'Ф-но 1' and 'Ф-но 2'. It is in 4/4 time and features a swing feel. The tempo is marked as 120 beats per minute. The score is divided into three systems. The first system shows the beginning of the piece, with the right hand of Piano 1 playing a melody that includes a triplet. The left hand of Piano 1 and both hands of Piano 2 provide harmonic accompaniment. The second system continues the piece, with the right hand of Piano 1 playing a more active melodic line. The third system concludes the piece with a final melodic flourish in the right hand of Piano 1 and a sustained chord in the left hand of Piano 1.

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

Народна пісня

Allegretto ♩ = 92

Для фортепіано в 4 руки

К. Сорокін

Φ-но 1

p

Φ-но 2

staccato

Φ-но 1

f *p*

Φ-но 2

f *p*

Φ-но 1

f

Φ-но 2

f

Північне сяйво

Симфонічний антракт з опери "Історія Кая та Герди"

для фортепіано в 4 руки

С.Баневич

moderato ♩ = 80

espressivo

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-HO 1

p dolce espress.

sub.

legato *pn.*

Φ-HO 2

p

Φ-HO 1

cresc.

ova

Φ-HO 2

m.s. distinto

cresc.

ova

Φ-HO 1

ff

sub. sim.

ova

Φ-HO 2

ff

leo.

8va -----

Φ-HO 1

Glissando

mp *ff*

3

Glissando

8va -----

Φ-HO 2

ff *f*

Φ-HO 1

Quasi Tromba

Φ-HO 2

f *ff* *f*

Φ-HO 1

m.a. 3

mp *ff* *p dolce espress.*

Glissando sim.

Glissando

Φ-HO 2

p dolce espress.

Φ-ho 1

Φ-ho 2

tr.s. **Maestoso**

Φ-ho 1

Φ-ho 2

Glissando *f* *ff* *Glissando* *ff*

cresc. *ff marcato*

8va

Φ-ho 1

Φ-ho 2

sim. 3 3

poco a poco cresc.

Φ-но 1

ff *fff* *fff*

Glissando *Glissando* *Glissando* *Glissando*

poco a poco cresc.

Φ-но 2

sub.

Φ-но 1

Φ-но 2

Φ-но 1

Φ-но 2

fff

fff

Санта Лючія

Італійська народна пісня

Для труби і фортепіано

Cantabile (Наспівно)

Труба

Ф-но

mf

f *p*

Труба

Ф-но

Труба

Ф-но

f *mf* *p*

f *mf* *p*

Труба

Ф-но

Труба

Ф-но

Дивлюсь я на небо

Andante $\text{♩} = 72$

Українська народна пісня

В. Заремба

Для труби і фортепіано

Труба

Ф-но

Труба

Ф-но

Труба

Ф-но

Труба

Ф-но

Вальс

Для валторни та фортепіано

В. Моцарт

Валторна

Vivo (Живо)

p

Ф-но

p

Валторна

mf

Ф-но

mf

Валторна

p

1. 2.

Ф-но

p

Мелодія

для труби і фортепіано

Е. Макаров

Moderato con moto (Помірно, з рухом)

Труба

р

Ф-но

р

Труба

Ф-но

Труба

рoco rit.

Ф-но

Нахилились низько верби

для голосу та фортепіано

сл.і музика С. Железняк

Andante ♩ = 68

Голос

Ф-но

Ф-но

mp

На-хи-ли-лись низь-ко вер-би над во - до -- ю,

Ф-но

На-хи-ли-лись, за - хо - ва - ли нас з то-бо -- ю. Ко - лом на во - ді,

ти ска -- зав то-ді, що ко-хан-ня на-ше то - не, то - не у жур-бі.

Ф-но

Ко - лом на во - ді ти ска -- зав то-ді, що ко-хан-ня на - ше то - не

Ф-но

то - не у жур-бі. *mf*
приспів: Не вер-ба там по - хи-ли-лась низь-ко над во -- до -- ю,

Ф-но

а це я так гір-ко пла-чу, пла-чу за то - бо -- ю, не вер - ба там над во-до-ю

Ф-но

гу-бить жов-те лис - тя, це мо-ї ді - во - чі сльо-зи, як гір - ке на-мис - *p*

Ф-но

1, 2. то. // 3. то.

Ф-но

2. Нахилились низько верби, поклонились,
 Ще й холодною водою зранку вмились.
 Падали з лози крапельки роси,
 То кохання наше плаче,
 Срібні дві сльози. (2 р.)

3. Я до тебе, вербо, вербо, пригорнуся
 І з тобою разом, вербо, пожурюся,
 Ти скажи мені, любить він, чи ні,
 Чи згорить моє кохання
 Хмизом на вогні. (2 р.)

Івана Купала

для голосу та фортепіано

Катерина та Микола Козинські

Грайливо ♩ = 100

пер.Сологуб О.

Ф-но

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line in G major, 4/4 time, containing three measures of whole rests. The middle and bottom staves form a piano accompaniment. The piano part features a rhythmic pattern of eighth notes in the bass clef and chords in the treble clef.

Ф-но

Приспів

І - ва - на Ку-па-ла, І - ва - на Ку-па-ла, І - ва - на Ку-па-ла,

The second system continues the musical score. It features a vocal line with lyrics: "І - ва - на Ку-па-ла, І - ва - на Ку-па-ла, І - ва - на Ку-па-ла,". The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern as the first system.

Ф-но

па-по-роть цві-те І - ва - на Ку-па-ла, І - ва - на Ку-па-ла, І-ва-на Ку-па-ла,ба-

The third system concludes the musical score. The vocal line continues with lyrics: "па-по-роть цві-те І - ва - на Ку-па-ла, І - ва - на Ку-па-ла, І-ва-на Ку-па-ла,ба-". The piano accompaniment remains consistent throughout.

Заспів

Ф-но

gat-tya zo-lo-te. Бі-ля лі - су річ-ка. Чис-та-я во-да, бав-лять-ся ру-сал-ки.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line, written in a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It contains four measures of music with lyrics underneath. The bottom two staves are for the piano accompaniment, with a grand staff (treble and bass clefs) and a key signature of one sharp. The piano part features chords in the first measure and a rhythmic accompaniment of eighth notes in the subsequent measures.

Ф-но

Вро - да мо - ло - да.

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line, written in a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It contains two measures of music with lyrics underneath. The bottom two staves are for the piano accompaniment, with a grand staff (treble and bass clefs) and a key signature of one sharp. The piano part features a rhythmic accompaniment of eighth notes in the first measure and a final chord in the second measure.

Приспів:

Івана Купала, Івана Купала, Івана Купала, папороть цвіте.
Івана Купала, Івана Купала, Івана Купала, багаття золоте.

1. Біля лісу річка.
Чистая вода,
Бавляться русалки.
Врода молода. | 2. Польова царівна
Манить у танок,
З чарівного зілля
Виплела вінок. | 3. Лісова красуня
Мавка там співа.
Обережно, хлопці-
Місяць виграва. |
|--|--|---|

Колискова

для валторни та фортепіано

В. Моцарт
пер. А.Усова

Andante $\text{♩} = 70$

Валторна

Ф-но

p dolce

p

Валторна

Ф-но

p

Валторна

Ф-но

p

Валторна

Ф-но

tr

The first system of music consists of two staves. The top staff is for the Trombone (Валторна) and the bottom staff is for the Piano (Ф-но). The Trombone part begins with a quarter rest, followed by a quarter note, then a melodic phrase with a trill-like figure. The Piano part features a rhythmic accompaniment with chords and a bass line. A trill (tr) is indicated above the first measure of the Piano part.

Валторна

Ф-но

The second system of music consists of two staves. The top staff is for the Trombone (Валторна) and the bottom staff is for the Piano (Ф-но). The Trombone part is mostly silent with some rests. The Piano part continues with a rhythmic accompaniment, including chords and a bass line.

Методичні рекомендації.

Ансамблеве музикування сприяє розвитку музичних здібностей виконавців – музичного слуху (гармонічного, поліфонічного, тембрового, внутрішнього), пам'яті, рухово-моторних навичок. Гра в ансамблі виховує відчуття колективного ритму, культуру звуковидобування, допомагає тренувати волю, розвиває почуття партнерства. Гра в 4 руки на фортепіано розвиває навички передачі «з рук в руки» мелодичної лінії чи акомпанементу, вміння продовжити музичну фразу, не розриваючи її.

Жанр фортепіанного ансамблю набуває більшої популярності завдяки тому, що з'являється багато перекладень відомих творів для двох виконавців. В збірці представлені ансамблі як класичні, так і перекладення сучасних творів. Їхня фактура не дуже складна і відповідає рівню учнів середніх класів ДМШ та студентів музичних коледжів оркестрових відділів та відділів «Спів», «Хорове диригування», які вивчають дисципліну Загальне та Спеціалізоване фортепіано.

В.Косма

Іграшка

Владімір Косма – французький музикант та композитор румунського походження. Відомий як скрипаль та диригент, але більше всього - як композитор кіно, який написав музику для багатьох відомих французьких фільмів, всього більше 200 саундтреків. Народився 13 квітня 1940 року в Бухаресті (Румунія). Його батько був піаністом та диригентом, мати писала музику, бабуся була піаністкою, ученицею знаменитого Ферруччо Бузоні.

В 1976 році була написана музика до кінофільму «Іграшка» (реж. Ф. Вебер). Г.Без`язичний зробив перекладення для фортепіано в 4 руки, тепер учні-музиканти мають змогу познайомитись з чудовою музикою французького композитора на уроках з фортепіанного ансамблю.

Партії в ансамблі однакової складності, тому учні можуть виконувати цей твір без викладача. Основна задача полягає в ритмічному виконанні основної теми та акомпанементу на стаккато. Двотактові мотиви теми в партії першого фортепіано виглядають однаково, але виконувати їх треба з динамічним розвитком до 6 такту фрази. Партія другого фортепіано підтримує динаміку теми та залишається на другому плані. В середній частині вже зовсім інша, лірична тема звучить в партії другого фортепіано. Перше фортепіано акомпанує на стаккато. Слід звернути увагу на синкоповану мелодію в партії другого фортепіано, яку в оркестровому викладенні грають струнні інструменти. Мелодія дуже ніжна та наспівна, тут знадобиться навик володіння штрихом легато. Мелодія викладена в терцію, тому викладач повинен підказати зручну аплікатуру для перекладення пальців.

Робота над цим ансамблем допоможе розвинути рухово-моторні навички та відчуття колективного ритму.

3.Прейзнер

Маріонетки

Збігнев Прейзнер – польський композитор. В музичній школі не вчився, закінчив Краківський університет зі спеціальності філософія. Відомий як автор музики до фільмів «Декалог», «Три кольори» та ін. «Маріонетки» - це музика до фільму «Подвійне життя Вероніки», прем'єра якого відбулась в 1991 році. Перекладення для фортепіано в 3 руки зробив С.Баландін.

Маріонетки – це ляльки, якими керує ляльковод. Тому деяка механічність руху присутня у вступі та акомпанементі ансамблю. Але якщо в першій частині відчувається безвихідь становища ляльки, якою керують, то в другій (36 такт) зовсім змінюється характер, в партії другого фортепіано з'являються наполегливі інтервали – мб та тритони, які в першій частині були у вигляді арпеджіо. Відчувається боротьба проти залежності від долі, темп трохи прискорюється, динаміка збільшується. Особливу увагу треба звернути на агогіку. Твір сучасний, написаний в стилі неоромантизму, мелодія чудова і драматична, як і акомпанемент. Тому рівномірний рух восьмих має чергуватись з невеличкими уповільненнями в кінці 3-тактових мотивів мелодії. Учні навчаються слухати один одного. Можна порадити на початку роботи над твором виконавцю партії першого фортепіано підкреслити кульмінації у фразах невеликим нахилом корпусу, кивком голови. Другий виконавець точно буде знати, куди рухається динамічний розвиток та буде слідкувати за відхиленнями в темпі. Так розвивається почуття партнерства.

Ф.Бйорн

Вуличний кіт

Френк Бйорн – псевдонім датського піаніста і композитора Бента Фабрика. Пісню написано в 1962 році. Перша її назва - «Навколо фортепіано». Було продано понад мільйон примірників, за що композитора нагородили золотим диском. Переклад для фортепіано в 4 руки зроблено С. Баландіним.

Це джазовий твір, тому партія лівої руки першого фортепіано – мелодія - грається свінгом. В кожній парі восьмих перша виконується довше, друга – коротше. За змістом цей ритм близький до тріолі – чверть, восьма. Спочатку можна вивчити партію лівої руки, вона надає пульсацію всій п'єсі. Також важлива партія другого фортепіано – ритмічний акомпанемент. З 18 такту мелодія в партії першого фортепіано переходить в праву руку. Це середній розділ ансамблю, який виконується більш динамічно, схожий на урочисту ходу. Реприза закінчується яскравим фіналом, що є кульмінацією твору. Складність ансамблю – зберегти єдиний темп з початку до кінця. За це більшою мірою відповідає виконавець партії другого фортепіано. Ще одна складність - мелодію в партії першого фортепіано грає ліва рука, що для деяких учнів викликає труднощі. Перед виконавцем постає завдання, яке допоможе розвинути ансамблевий слух - грати партію лівої руки голосніше, ніж правої. Вивчення цього ансамблю допоможе також розвитку відчуття ритму у виконавців.

К.Сорокін

Народна пісня

Цей ансамбль українського композитора К.Сорокіна має жартівливий характер, містить багато різних штрихів та динамічних відтінків. Поєднання стаккато, легато та нонлегато протягом 8 тактів змушує учнів бути уважними та вчить швидко реагувати на зміни настрою в «Народній пісні». Партія другого фортепіано – акомпанемент на стаккато – підтримує мелодичну лінію в динамічному розвитку. Незважаючи на те, що ансамбль невеличкий за розміром, він містить багато технічних та художніх завдань. Це єдність темпу при зміні штрихів та динамічному розвитку, швидке реагування на зміну гармонії (мажор-мінор), синхронний початок та закінчення твору. Для одночасного взяття звуків двома виконавцями можна використати диригентський прийом – ауфтакт. Легкий замах кистю, кивок голови, погляд допоможе учням одночасно взяти та зняти звук. Можна разом взяти дихання – це допоможе зняти напругу, зробить початок звуку більш природнім. Така робота розвиває комунікативні здібності та відчуття партнерства.

С.Баневич

Північне сяйво

С.Баневич – російський композитор, якого вважають класиком дитячої музики. Він написав опери та оперети для дітей, в яких використав сучасні інтонації. Твори композитора насичені світлим світосприйняттям, добрим гумором, оригінальними вирішеннями та свіжими інтонаціями. Опера «Історія Кая та Герди» за мотивами казки Г.Х.Андерсена «Снігова королева» написана в 1979 році. В 2003 році відбулась 150 постановка опери з дня написання. П'єса «Північне сяйво» входить до складу сюїти «Снігова королева» (за мотивами казки Андерсена).

Сяйво композитор передає багатьма піаністичними прийомами: легато - це м'якість фарб, тремоло зображує світло, глісандо – це переливи кольорів, короткі мотиви шістнадцятих нагадують іскри, акордова фактура додає насиченості, поліритмія зображає оксамитове сяйво. Динаміка досить контрастна, є *ff*, *pp*, *sub.p*. Кульмінація в кінці твору – *fff*. Вступ в партії 2 фортепіано - м'яке арпеджіо на легато надає відчуття безкрайності та широти. Сяйво то з'являється, то пропадає, глісандо чергується з ніжною мелодією в партії 1 фортепіано. Раптові сплески динаміки дуже вдало підкреслюють мінливість північного сяйва.

Ансамбль дуже ефектний, учні із задоволенням будуть опановувати прийоми глісандо, тремоло, синхронно виконувати вказівки щодо динаміки. Особливу увагу треба звернути на поліритмію в 32 та 40 тактах. Потрібно, щоб тріоль в партії 1 фортепіано звучала рівно на фоні восьмих в партії 2 фортепіано. При роботі над твором виховується культура звуковидобування, збагачується образне мислення. Це допоможе краще розкрити художній задум автора.

«Акомпанемент» в перекладі з французької означає «супроводжувати». Це супровід одним або декількома інструментами, а також оркестром сольної партії (співака або інструменталіста). По ролі в композиції акомпанементи бувають гармонічною та ритмічною опорою для соліста або рівноправною партією ансамбля. Тому в цій збірці представлені ансамблі та акомпанементи. Мета роботи над акомпанементом - розвинути навички, необхідні в роботі концертмейстера: поділ твору на частини за силою звучання (вступ, акомпанемент, заключна частина), читання нот з аркуша, вміння підбирати мелодію чи акомпанемент, спів під власний супровід, варіювання або спрощення музичної фактури а також навички транспорту. Гра з солістом збагачує музичну уяву, дисциплінує волю та витримку, розвиває тембровий та гармонічний слух, вчить швидко орієнтуватись в нотному тексті. Соліст та концертмейстер – партнери. Тільки так народжується цілісний звуковий образ.

Італійська народна пісня

Санта Лючія

Акомпанемент до пісні Санта Лючія рухається за мелодією, нагадуючи м'яке погойдування човна на невеликих хвилях. Двотактовий вступ побудований на мотиві мелодії. Його грають яскраво, настроюючи слухача та соліста на характер твору. Фермата заспокоює та дає можливість учневі подивитись на соліста та разом вступити. Акомпанемент викладений восьмими, які рівномірно рухаються протягом всього твору. Учень має слухати соліста та підтримувати його в динамічному розвитку, агогічних відхиленнях. В останніх 2 тактах перед ферматою потрібно разом зробити уповільнення та повернутись до основного темпу. Програш фортепіано насичений, в октавному та акордовому викладенні. Це сольний епізод, і перед учнем стоїть завдання продовжити мелодичну лінію труби, наслідуючи оркестрове звучання, та, затихаючи, підвести соліста до останньої фрази. Якщо учневі важко наспівно заграти мелодію в октаву, на початковому етапі роботи над твором можна грати її одноголосно. При роботі з мідним духовим інструментом – трубою, слід враховувати силу звуку соліста, слідкувати, де він бере дихання, враховувати інтонаційні особливості інструмента. Розвиваються навички слухового контролю, тембровий слух. Якщо учень навчиться слухати партію соліста, він ніколи не буде попереду.

В. Заремба

Дивлюсь я на небо

Ця п'єса українського композитора, піаніста та педагога В. Заремби написана на вірші М.Петренка. Вона настільки відома, що її часто називають українською народною піснею, а слова приписують Т.Шевченку. Акомпанемент починається 4-тактовим вступом на *f*. Фактура насичена, грати потрібно, наслідуючи оркестрове тутті. Цей вступ передає характер твору – бажання волі, нещасливу долю, мрію покинути землю і полинути в небо. Бажано перед розучуванням твору прочитати слова вірша М.Петренка. Тоді потрібний образ буде легше передати за допомогою звуків. Після вступу мелодія у труби починається з двох 4-тактових мотивів, які розвиваються на кресендо і закінчуються затиханням. Це як 2 сходинки до приспіву – з 13 такту мелодія починає великий підйом від *p* до *f* на ферматі, і далі знову стихає. Цю душевну боротьбу відображено і в акомпанементі. Спочатку рух восьмими нагадує гру бандури або кобзи – українських інструментів, під акомпанемент яких виконували в той час пісні музиканти, ходячи від міста до міста. А в приспіві рух стає

активнішим, динаміка підсилюється, в такті з ферматою з`являються наполегливі шістнадцяті, які допомагають солісту вийти на саму високу ноту в творі – соль. В цій частині можна трохи прискорити рух, показати прагнення польоту. Головна задача акомпанементу – підтримувати соліста в динаміці, слідкуючи за звуковим балансом, синхронно з ним робити прискорення та уповільнення.

В.Моцарт

Вальс

Ще один акомпанемент знайомить учня з валторною. Звучання цього інструмента м`яке та тихе, може передавати як сумний настрій, так і величавий. Вальс написаний видатним австрійським композитором та віртуозом В. Моцартом. Автор поєднав суворі, ясні форми з глибокою емоційністю. Це талановитий мелодист. Його мелодика об`єднує в собі риси австрійської, німецької народної пісні з наспівністю італійської кантилени. Назва «вальс» з`явилась від німецького *walzer*, що означає «крутитись». Мелодія цього вальсу ніби кружляє навколо довгих нот – четвертних з крапкою. Акомпанемент рухається восьмими від басу. Це швидкий твір, звучить легко, невимушено, граційно. Основне завдання учня – не грати одноманітно, а слухати фразування мелодичної лінії, підтримати соліста в 9 такті, де збільшується динаміка, не заважати звучанню валторни на *p*, досягти динамічного балансу мелодії та акомпанементу (можна користуватись лівою педаллю), навчитись вступати одночасно з солістом, зберігати єдність темпу при переході басового голосу на октаву вгору і назад (9, 13 такти). Один зі способів роботи – співати мелодію під свій акомпанемент. Оскільки фактура супроводу не дуже складна, в учнів може з`явитись тенденція до прискорення. Якщо метро-ритмічні навички не дуже розвинені, можна пограти акомпанемент під метроном.

Е.Макаров

Мелодія

Твір написаний російським композитором Е.Макаровим, який вчився композиції в класі Р.Глієра та Д.Шостаковича. Він автор багатьох творів для духового оркестру, камерного ансамбля, музики до кінофільмів. Партія труби дуже наспівна, протяжна, хоча темп помірний. Вона ніби милується собою і заспокоює. А в акомпанементі рух восьмими надає Мелодії ту рухливість, виразність, що нагадує хвилювання води в річці. Але це річка не гірська, а рівнинна, спокійна, величава, без порогів та поворотів. Складність акомпанементу у вступі на і першої долі. Студенту або учню потрібно співати мелодію труби під свій супровід, щоб відчувати точний час вступу на слабку долю такту.

С.Железняк

Нахилились низько верби

Твір для голосу і фортепіано написав український композитор, викладач Уманського музичного коледжу, Сергій Железняк. В його творчому доробку понад 100 пісень. Пісні дуже мелодійні та сучасні. Обробки його пісень звучать в народних оркестрах, дитячих хорах. Акомпанемент і вокальна партія – це два рівноправних учасники ансамблю. Не можна сказати, що акомпаніатор знаходиться на другому плані, навпаки, він вже у вступі настроює соліста і слухача на правильний характер, темп, динаміку, допомагає вокалісту настроїтись на тональність. Партія цього акомпанементу служить гармонічною та ритмічною опорою, тому що соліст вступає після сильної долі. Невеличкі програші в партії правої руки дуже ритмічні і

цікаві, їх можна грати яскравіше за акомпанемент восьмими. Партія фортепіано допомагає вийти солісту на кульмінацію, приспів дублюється в партії правої руки, що звучить насичено та яскраво. Вокальна музика нерозривно пов'язана зі словом. Проникнення в образи поетичного тексту допоможе виконати партію акомпанементу усвідомлено, художній образ твору буде довершеним. Також потрібно звернути увагу на басові звуки, після яких вступає вокаліст, опорні звуки для мелодії в приспіві, зміну гармонії. Корисно пограти партію басу з мелодією. Це допоможе розвитку гармонічного та поліфонічного слуху.

Катерина та Микола Козинські

Івана Купала

Пісня написана для голосу та бандури сучасними українськими композиторами Катериною та Миколою Козинськими на слова Л.Криштоп. В коментарях до своєї збірки «Пісні для дітей» №3 автори дозволяють акомпанувати на різних інструментах – баяні, гітарі, акордеоні. Я адаптувала цей акомпанемент для фортепіано. Пісня весела, грайлива, акомпанемент сам по собі дуже виразний та зручний для виконання, що робить цю пісню доступною як для учнів з не дуже розвиненим технічним апаратом так і для читання з аркуша. Лінія басу чітка й ритмічна, чергується з акордами на слабкі долі. Підлаштовуватись під мелодію соліста не треба, бо партія фортепіано задає єдиний темп, характер, танцювальний ритм, на фоні якого звучить заклична мелодія. Це зразок двох рівноцінних партій соліста та концертмейстера. При роботі над цим акомпанементом розвиваються рухово-моторні навички, дисциплінується воля, збагачується музична уява.

В.Моцарт

Колискова

«Спи моя радість, засни». Хто не знає цієї чудової колискової. Довгий час її авторство приписували відомому австрійському композитору В.Моцарту. Однак пізніше автором мелодії стали вважати Б.Фліса. Слова написав Ф.Готтер. Ми знаємо цю колискову в російському перекладі С.Свириденко. Існує також український переклад. Але всі звикли, що «Колискова» написана В.Моцартом, отже його прізвище стоїть під заголовком. Мелодія в даному варіанті перекладена для валторни. Завдяки м'якому тембру звучання твір слухається як ніжна пісня матері, що заколисує дитину перед сном. Двотактові мотиви соліста межують з ніжними репліками фортепіано, ці дві партії доповнюють одна одну. Характер музики заспокійливий, динаміка *p* та *tr*, штрих легато - це дійсно колискова. М'який, ніжний акомпанемент повинен підтримати загальний рух мелодії до тихої кульмінації – 17 такту. І прозвучати як відлуння в останніх тактах. Яскравість фортепіанної партії в ансамблі з валторною менша від звучання з трубою. Важливою є тонка слухова орієнтація, дотримання правильного звукового балансу, темброве забарвлення звучання фортепіано, яке наслідують звучання оркестрових інструментів в програшах. Перед учнем стоїть мета вдосконалити навички почуття партнерства та ансамблевої гри.

Зміст

<i>В.Косма</i>	<i>Іграшка</i>	<i>3</i>
<i>З.Прейзнер</i>	<i>Маріонетки</i>	<i>8</i>
<i>Ф.Бйорн</i>	<i>Вуличний кіт</i>	<i>12</i>
<i>К.Сорокін</i>	<i>Народна пісня</i>	<i>15</i>
<i>С.Баневич</i>	<i>Північне сяйво</i>	<i>16</i>
<i>Італ.нар.пісня</i>	<i>Санта Лючія</i>	<i>23</i>
<i>В.Заремба</i>	<i>Дивлюсь я на небо</i>	<i>24</i>
<i>В.Моцарт</i>	<i>Вальс</i>	<i>25</i>
<i>Е.Макаров</i>	<i>Мелодія</i>	<i>26</i>
<i>С.Железняк</i>	<i>Нахилились низько верби</i>	<i>27</i>
<i>Катерина та</i>		
<i>Микола Козинські</i>	<i>Івана Купала</i>	<i>30</i>
<i>В.Моцарт</i>	<i>Колискова</i>	<i>32</i>

